

Prof. dr hab. Tadeusz Palmowski
81-391 Gdynia
ul. Świętojańska 53/3a

Wydział Nauk o Ziemi
i Gospodarki Przestrzennej UMCS
Wpłynęło dn. 15.11.2015
Nr _____

Recenzja rozprawy doktorskiej
mgr Grzegorza Iwanickiego

**pt. Potencjał turystyczny polskich miast w aspekcie *city break* - na
przykładzie zagranicznej turystyki clubbingowej**

wykonanej w

Zakładzie Geografii Regionalnej i Turyzmu
Na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
pod kierunkiem dr hab. Anny Dłużewskiej, prof. UMCS

Uwagi wstępne

Po akcesji do Unii Europejskiej krajów z Europy Środkowej i Wschodniej, w tym i Polski, szereg miast z tej części kontynentu znalazło się w zasięgu tanich linii lotniczych. Następstwem tego był ogromny wzrost zainteresowania stolicami i innymi atrakcyjnymi miastami tej części Europy przez turystów z Zachodu. Należała do nich m.in. Praga, Budapeszt, a także Kraków. W ten sposób, dzięki nowym połączeniom tanich linii lotniczych zaczęły rozwijać się krótkotrwałe, najczęściej weekendowe podróże określane jako *city break*. Jest to jedna z dynamicznie się rozwijających w Europie form turystyki miejskiej. Kilkudniowe pobyty poza Krakowem, objęły także takie miasta Polski jak Warszawa, Wrocław, Poznań, Łódź, Szczecin, Trójmiasto i inne, skomunikowane przy pomocy połączeń lotniczych. *City break* staje się coraz większą atrakcją turystyczną w Polsce, bardziej popularną od zwiedzania np. zabytków czy parków narodowych. Wykazuje przy tym wyraźne tendencje wzrostowe.

Cele wyjazdów w ramach *city break*, oprócz poznawania wybranych atrakcji turystycznych, koncentrują się na nocnym życiu i odwiedzaniu pubów, dyskotek i klubów. Ten nurt turystyki zaliczany jest do tzw. *party tourism*. Poza turystyką wieczorów

kawalerskich, sexturystyką i alkoturystyką, jego celem jest clubbing, czyli wizyty w kilku klubach nocnych i dyskotekach w ciągu jednego wieczora.

Rozwój turystyki clubbingowej miał miejsce już w ostatnich dwóch dekadach XX w. w śródziemnomorskich centrach turystycznych. Natomiast jej forma *city break* powiązana jest z rozwojem tanich linii lotniczych na początku XXI w. Niezwykle gwałtowny rozwój obu tych form podróży clubbingowych spowodował włączenie się w ich nurt setki tysięcy, a nawet miliony młodych turystów z wielu krajów, w szczególności zaś z Wielkiej Brytanii. Regularne połączenia miast brytyjskich z polskimi portami lotniczymi, dały asumpt do korzystania przez turystów clubbingowych z tego kraju do wyjazdów do Polski w ramach *city break*.

Przez pryzmat tych zjawisk postrzegać należy recenzowaną rozprawę doktorską mgr Grzegorza Iwanickiego, który podjął się zadania pozornie łatwego, ale w rzeczywistości stanowiącego wyzwanie zarówno metodyczne, jak też analityczne, gdyż turystyka clubbingowa, pomimo jej popularności, dotychczas nie doczekała się opracowań w ramach geografii turystyki ani w kraju, ani poza jego granicami. Istniejące opracowania koncentrowały się wyłącznie na negatywnych aspektach i zachowaniach niektórych turystów clubbingowych.

Przedłożona do recenzji dysertacja doktorska wykonana została przez Pan mgr Grzegorza Iwanickiego, pod kierunkiem Pani dr hab. Anny Dłużewskiej, prof. UMCS w Zakładzie Geografii Regionalnej i Turystyki na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS. Praca liczy 118 numerowanych stron. W opracowaniu zawarto 15 tabel oraz 62 ryciny (z których część to instruktywne schematy, diagramy i kartodiagramy) dokumentujące badane zagadnienia. Bibliografia zawiera 107 pozycji, w tym 85 obcojęzycznych i 22 w języku polskim, zawiera także osiem źródeł internetowych. Pracę zamyka spis rycin i tabel oraz załączniki zawierające formularze ankiety i kwestionariusza wywiadu wykorzystane w procesie badawczym.

Ocena pracy pod względem merytorycznym i metodycznym

Przedmiotem pracy są nie zbadana dotychczas w Polsce i za granicą turystyczne aspekty turystyki clubbingowej. Procesy jakie zapoczątkowane zostały w tej dziedzinie w naszym kraju, poza opracowaniami o charakterze przyczynkarskim, nie doczekały się dotychczas kompleksowego opracowania w literaturze geograficznej. Podjęte przez Autora pionierskie badania, stanowią pierwszą w Polsce udaną próbę częściowego wypełnienia tej luki. W prezentowanej pracy na podstawie zastosowanej metody wskazano na istotne różnice

pomiędzy potencjałem turystycznym poszczególnych ośrodków naszego kraju w zakresie turystyki clubbingowej.

Celem głównym pracy było *"określenie potencjału turystycznego wybranych polskich miast w aspekcie zagranicznej clubbingowej turystyki city break, a także próba opracowania metody wymiernego rangowania potencjałów turystycznych wybranych ośrodków pod kątem tego typu turystyki"*.

Celem metodycznym była udana próba adaptacji i modyfikacji metod analizy porównawczej potencjału turystycznego stosowanych w literaturze, do zbadania specyfiki turystyki clubbingowej i specyfiki polskich miast.

Szczegółowe cele poznawcze dotyczyły m.in. określenia rangi potencjału turystycznego miasta na tle badanych ośrodków, identyfikacji struktury potencjału turystycznego, analizy infrastruktury clubbingowej, delimitacji stref clubbingu w badanych miastach, a także określenie stopnia atrakcyjności turystycznej badanych miast, profilu turystów clubbingowych i aktualnych europejskich trendów w tej dziedzinie.

Wymiar aplikacyjny pracy dotyczył zbadania preferencji turystów clubbingowych z różnych krajów Europy, a także określenia struktury potencjału turystycznego analizowanych ośrodków. To z kolei może być przydatne do opracowania strategii rozwoju turystyki clubbingowej przez lokalne samorzady. Wyniki pracy mogą być podstawą do eksponowania specyfiki badanych miast przy promocji i tworzenia ich wizerunku.

Zakres przestrzenny rozprawy dotyczył 13 miast: Bydgoszczy, Gdańska, Gdyni, Katowic, Krakowa, Lublina, Łodzi, Poznania, Rzeszowa, Sopotu, Szczecina, Warszawy i Wrocławia. Kryterium ich wyboru było sąsiedztwo portu lotniczego obsługującego regularne, połączenia międzynarodowe. Analizą objęto wyłącznie ośrodki położone w odległości mniejszej niż 50 km od lotniska, dobrze skomunikowane z danym miastem. Następnym warunkiem była rozwinięta w mieście infrastruktura clubbingowa (co najmniej 10 klubów nocnych i dyskotek).

Zakres czasowy badań dotyczy lat 2012-2014, głównie jednak koncentruje się na roku 2013, co przy niezwykle dynamicznie rozwijających się połączeniach, przy pomocy tanich linii lotniczych mogło do końca roku 2016 nieco zmienić obraz badanych zjawisk.

Rozprawa doktorska mgr Grzegorza Iwanickiego stanowi przykład konstruktywnej i twórczej reakcji na tak szybko zmieniającą się rzeczywistość oraz współczesne wyzwania nauk geograficzno-ekonomicznych i przestrzennych.

Dysertacja łącznie ze wstępem i zakończeniem składa się z siedmiu rozdziałów, bibliografii, spisów rycin i tabel oraz dwóch załączników. Rozdziały mają bardzo zróżnicowaną objętość od dwóch do 25 stron. Podział na podrozdziały pierwszego i drugiego rzędu jest prawidłowy i w efekcie praca prezentuje właściwy układ treści.

We wstępie (rozd.1) Autor, w sposób syntetyczny przybliża i wprowadza w problematykę badawczą dotyczącą turystyki *city break* oraz clubbingowej w Europie. Następnie prezentuje strukturę pracy, jej cel główny i cele szczegółowe. Wskazuje na charakter metodyczny, poznawczy i aplikacyjny rozprawy. Szczegółowy zakres przestrzenny (obszar badawczy) oraz czasowy opracowania zamyka rozdział wstępny.

Rozdział drugi, poza definicjami, dotyczy rzetelnego przeglądu literatury związanej z clubbingiem jako formą spędzania wolnego czasu, a także z publikacjami dotyczącymi metod określania potencjału turystycznego wybranych obszarów. Świadczy on o bardzo dobrym rozeznaniu przez Doktoranta dotychczasowych osiągnięć zagranicznych badaczy tej dyscypliny. Doktorant słusznie zauważył, że przywołane publikacje nie zawierają zagadnień, stanowiących cel rozprawy, gdyż takie opracowania dotychczas nie powstały, a w publikacjach polskich autorów, tematyka turystyki clubbingowej pojawiła się w roku 2014 i 2015, w dwóch artykułach dotyczących Trójmiasta i Wrocławia, których doktorant jest współautorem. Autorzy przedstawiają w nich informacje dotyczące wybranych elementów składających się na potencjał zagranicznej clubbingowej turystyki *city break* w Trójmieście i we Wrocławiu.

W rozdziale trzecim przedstawiona została procedura badawcza (w tym przy pomocy przejrzystego schematu) oraz metody wykorzystane w pracy. Pozwoliło to na utworzenie rankingu wybranych ośrodków.

Jeden z najobszerniejszych, czyli rozdział czwarty rozprawy, poświęcony został metodzie wielowymiarowej analizy potencjału turystycznego. Zaprezentowano w nim wyniki ankiety online, które wzięto pod uwagę przy wyborze podkategorii badawczych badanego potencjału i wskaźników wagowych poszczególnych zmiennych. Przedstawiono również źródła, z których zaczerpnięto dane dotyczące wybranych zmiennych.

Rozdział piąty - najdłuższy, to szczegółowa analiza wszystkich kategorii i podkategorii badawczych. Bardzo precyzyjnie określono także ranking miast ze względu na badany potencjał turystyczny. Zobrazowane został to także przy pomocy tabel i wykresów. Do dalszych badań wskazane zostały ośrodki o największym potencjale dla rozwoju turystyki clubbingowej.

Rozdział szósty, to kolejna część rozprawy o charakterze empirycznym. Autor zaprezentował w niej wyniki badań kwestionariuszowych przeprowadzonych pośród zagranicznych turystów clubbingowych w wybranych miastach Polski. Szczegółowo przedstawił profil respondentów, motywy, którymi się kierowali na wyjazd, ich preferencjami w wyborze środka transportu i noclegu. Analizował także liczbę odwiedzonych klubów w ciągu jednej nocy przez turystę i kluby, które w oczach respondentów znalazły najwyższe uznanie. Charakterystyczne jest, że w zależności od miasta, od 12% do 17% ankietowanych nie potrafiło podać nazwy żadnego odwiedzonego klubu.

Rozdział siódmy - zakończenie, to syntetyczne podsumowanie wyników pracy. Określono w nim stopień wykonania celów głównych oraz szczegółowych rozprawy. Ranking miast, który powstał na podstawie zastosowanej przez autora metody uwidocznił istotne różnice pomiędzy potencjałem turystycznym poszczególnych ośrodków. Wskazał na Kraków i Warszawę, jako zdecydowanie wyróżniające się miasta, posiadające dużą przewagę nad innymi ośrodkami, z których Wrocław, Poznań oraz Sopot przeważają nad pozostałymi ośmioma badanymi miastami. Przeprowadzona analiza pozwoliła na określenie struktury każdego z badanych potencjałów turystycznych miast oraz ich silnych i słabych stron. Tu zdecydowanie wyróżnił się Kraków. Zaprezentowane zostały również propozycje kierunków dalszych badań.

Panu mgr Grzegorzowi Iwanickiemu udało się wykonać ogromną pracę analityczną i napisać pionierskie dzieło, stanowiące duży krok naprzód w poznaniu tak dynamicznie rozwijającej się w Polsce w ostatnich latach zagranicznej clubbingowej turystyki *city break*. Zdaniem recenzenta udana jest także próba opracowania metody wymiernego rangowania potencjałów turystycznych wybranych ośrodków dla tego typu turystyki. Praca wyróżnia się starannością, napisana została w sposób jasny i zrozumiały. Tablice, wykresy i mapy są przejrzyste i czytelne. Autor umiejętnie posługuje się przypisami i odnośnikami. Język pracy w zasadzie jest precyzyjny i konkretny. Ponieważ jest to praca o charakterze geograficzno-ekonomicznym, Doktorant słusznie operuje w niej autorskimi mapami. Założone cele poznawcze, metodyczne i aplikacyjne zostały osiągnięte. Autor dowiódł umiejętności konstruowania i sporządzania obszernych tekstów naukowych.

Ocena rozprawy pod względem formalnym

Można mieć pewne uwagi do różnego czasu wykonywanych badań. Badania ankietowe przeprowadzane pośród zagranicznych turystów clubbingowych odwiedzających Kraków,

Warszawę i Wrocław przeprowadzono w sezonie letnim 2014, a badanie połączeń lotniczych, tak istotnych dla tego rodzaju turystyki miały miejsce w sezonie zimowym oraz sezonie letnim 2013 roku. Szkoda, że Autor nie uwzględnił w pracy swoich najnowszych publikacji dotyczących Trójmiasta i Wrocławia, gdzie cezurą czasową był rok 2015.

Kolejna uwaga dotyczy faktu, że Doktorant, co prawda wspomniał, że turyści clubbingowi mogą dotrzeć do Trójmiasta nie tylko drogą lotniczą, ale także przy pomocy żeglugi promowej. Szkoda, że tego nie rozwinął, gdyż zdaniem recenzenta, w pewnym stopniu (być może niewielkim?) mogło by to wpłynąć na wyniki przeprowadzonych badań.

Podstawową lekturą dla krótkiego określenia walorów turystycznych Gdyni była skąd inąd uznana praca M. Sokołowskiej i W. Kwiatkowskiej poświęcona gdyńskim cmentarzom. Według recenzenta jest więcej poprawnych opracowań dotyczących walorów turystycznych tego miasta.

Zieleń miejska na terenie Gdyni zgodnie z informacją Autora (s. 63) zajmuje 0,3% powierzchni miasta. Jest to zgodne z prawdą. Obraz ten jest w rzeczywistości nieco inny, gdyż aż 46,2% powierzchni Gdyni zajmują lasy.

Cześć graficzna i kartograficzna rozprawy stanowi walor pracy, świetnie ją uzupełnienia i ułatwia percepcję analizowanych zagadnień. Na wyróżnienie zasługują przejrzyste autorskie schematy (ss. 27, 46, 47). Jednak zdaniem recenzenta widoczne są tu także pewne uchybienia. Autor w tekście podaje że największy odsetek gości wg kraju pochodzenia stanowili mieszkańcy Wielkiej Brytanii (68,5%), a na ryc. 37, 38 i 39 tego nie uwzględniono, co może czytelnika wprowadzić w błąd. Istnieją dwa sposoby naprawy tego błędu. Zaznaczyć w podpisie *bez Wielkiej Brytanii*, albo skalę z osią procentową przerwać i wtedy nie będzie problemu z zaznaczeniem wartości 68%, 7% i mniejszych. Na wielu rycinach brakuje symbolu % (ryc. 33, 34, 37, 38, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 57, 58, 59, 60, 61, 62. Na ryc. 28, 55 i 56 brakuje wyrazu *liczba*. Z kolei na ryc. 7 *procent respondentów* został zdublowany. Na str. 50 wyraz *ilość* powinien być zastąpiony wyrazem *liczba*. Na osi pionowej ryc. 19 brak sformułowania *w zł*. Niektóre ryciny niepotrzebnie posiadają zbyt długie tytuły np. (ryc. 4) *Fotografie przedstawiające...* Ta sama uwaga dotyczy ryc. 9. Elementy noty z pod ryc. 16 można bez problemu zamieścić w legendzie na wymienionej

rycinie. Jest także zasadą, że rozdział nie kończy się tabelą lub ryciną. Taka sytuacja miała miejsce w rozdziałach 4 i 5.

Rozprawa doktorska Pana mgr Grzegorza Iwanickiego została napisana dobrym pod względem stylistycznym i gramatycznym (nie mówiąc o ortografii) językiem. Wnikliwy czytelnik może jednak doszukać się w tekście drobnych usterek: np. Autor stosuje zapis *lat 90-tych XX w.* (s. 17) Zgodnie z zasadami języka polskiego dotyczącymi liczebników porządkowych, aktualnie obowiązujący zapis to *lat 90. XX w.* Drobna tzw. literówka występuje na str. 72, *90 za 30 zł.* Na str. 61 jest *Orle*, powinno być *Orlu*.

Pewien dyskomfort wywołują liczne sformułowania np. *powyższy, poniższy* (ss. 13, 36, 24, 43, 45, 50, 51, 56, 65x2, 69, 70, 73, 76,) tym bardziej, że następnie Autor prawie zawsze podawał nr ryciny, co w opracowaniach naukowych jest wystarczające. Pewnym lapsusem wydaje się być stwierdzenie *ankietowani... preferują rezerwację bazy noclegowe.* Zgrabniej będzie jeżeli ankietowani będą preferowali rezerwację noclegów, gdyż to im bez rezerwacji bazy zupełnie wystarczy.

Niezbyt pasuje do rozprawy o charakterze naukowym, używanie częstego w języku potocznym i medialnym sformułowania *na przestrzeni tygodnia* (ss. 24, 58, 59, 67). Czas i przestrzeń to zdecydowanie różne pojęcia.

Język naukowy powinien być bardzo konkretny, pozbawiony zbędnych ozdobników. Do nic nie wnoszących należą takie określenia jak *warto zauważyć, warto wspomnieć, wspomnianych, wspomnianego, warto podkreślić, należy zaznaczyć, jeśli chodzi o* (ss. 21, 24, 42, 49, 54, 72, 73, 79, 80. Podobna sytuacja dotyczy wyrazu *niniejsza*, (ss. s. 6, 33, 68, 24 - 2x w jednym zdaniu) oraz *pod kątem* (ss. 6, 7, 25 i 48). Poczynione drobne uwagi, nie ujmują bardzo wysokiej wartości rozprawy. Jednak przy przygotowywaniu ewentualnej publikacji należałoby je uwzględnić.

Wnioski

Mimo pewnych uwag krytycznych uważam, że rozprawa przedstawiona przez Pana mgr Grzegorza Iwanickiego spełnia wymagania stawiane przed pracami doktorskimi. Krótkie uzasadnienie wygląda następująco:

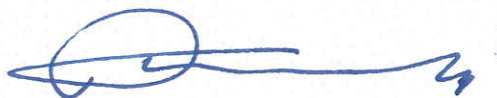
1. Autor w sposób jasny sformułowała hipotezy badawcze i w sposób przekonywujący wykazał ich słuszność.

2. Zastosowana w rozprawie procedura badawcza okazała się właściwa dla wykonania postawionych sobie przez Doktoranta zadań.
3. Uzyskane w trakcie szeroko zakrojonych i rzetelnych badań online i badań terenowych materiały źródłowe zostały poddane naukowej analizie z wykorzystaniem metod i technik przyjętych w geografii społeczno-ekonomicznej.
4. Praca dotyczy tematu istotnego nie tylko z punktu widzenia współczesnej geografii turystyki, czy geografii społeczno-ekonomicznej, ale również planowania w skali lokalnej.
5. Rozprawa doktorska Pana mgr Grzegorza Iwanickiego ma charakter pionierski i może stanowić "kamień milowy" nowego kierunku badań turystyki miejskiej jakim jest turystyka *city break* oraz turystyka clubbingowa.
6. Praca została napisana poprawnym językiem, a nieliczne usterki techniczne w niczym nie umniejszają jej walorów.

Biorąc pod uwagę wartość poznawczą recenzowanej rozprawy, sposób przedstawienia jej podstaw teoretycznych, organizację badań empirycznych, prawidłowy dobór danych i metod ich analizy, jak również układ pracy, jej styl i język, uważam, że rozprawa doktorska Pana mgr Grzegorza Iwanickiego pt. „*Potencjał turystyczny polskich miast w aspekcie city break - na przykładzie zagranicznej turystyki clubbingowej*”, spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim.

W związku z tym, zgodnie z *ustawą z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. Nr 65, z 16.04.2003 r., poz. 595 ze zm.) oraz z § 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 stycznia 2004 r. w sprawie szczegółowego przeprowadzenia czynności w przewodach doktorskim i habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2004 r., Nr 15. Poz. 128 ze zm.), proszę Wysoką Radę Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie o przyjęcie rozprawy doktorskiej Pana mgr Grzegorza Iwanickiego i dopuszczenie Jej do publicznej obrony.

Gdynia, dnia 14 listopada 2016 r.

Prof. dr hab. Tadeusz Palmowski